

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2021

Nesrin TEKİN ÇETİN

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı
Bayram Veli Üniversitesi/Türkiye
nesrin.tekin@hbv.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2078-0684>

Pascal Quignard'ın *Tous les matins du monde*

(*Dünyanın Bütün Sabahları*) Adlı Eserinde

Kültüre Özgü Öğelerin Türkçeye Çevirisi

Üzerine Bir İnceleme

*Analysis of the Culture-Specific Items in the Turkish
Translation of Pascal Quignard's "Tous les matins du
monde" (Dünyanın Bütün Sabahları)*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 21.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 30.03.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2021

Atıf/Citation

Tekin Çetin, Nesrin (2021). Pascal Quignard'ın *Tous les matins du monde* (Dünyanın Bütün Sabahları) Adlı Eserinde Kültüre Özgü Öğelerin Türkçeye Çevirisi Üzerine Bir İnceleme, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (1), s. 342-355. DOI: 10.34083/akaded.900557.

Tekin Çetin, Nesrin (2021). Analysis of the Culture-Specific Items in the Turkish Translation of Pascal Quignard's "*Tous les matins du monde*" (Dünyanın Bütün Sabahları). *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (1), p. 342-355. DOI: 10.34083/akaded.900557.

<https://doi.org/10.34083/akaded.900557>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Bu çalışmada, çağdaş Fransız edebiyatı yazarlarından Pascal Quignard'ın yazın ile müziği birleştirdiği *Tous les matins du monde* (Dünyanın Bütün Sabahları) adlı romanında yer alan kültüre özgü ögelerin çevirileri Javier Franco Aixelá'nın öne sürdüğü yöntem ve stratejiler bağlamında incelenmiştir.

İncelediğimiz kaynak kitap *Tous les matins du monde*, Paris'te bulunan Gallimard Yayınevi tarafından 1991 yılında basılmıştır. Kaynak kitabın karşılaştırmalı incelemesinin yapıldığı *Dünyanın Bütün Sabahları* adlı Türkçe çevirisi ise 2015 yılında Sel Yayıncılık tarafından basılmış ve çevirmen Orçun Türkay tarafından yapılmıştır.

Karşılaştırmalı inceleme sonucunda, çevirmenin çevirisinde tekrar, ortografik uyarlama, dilsel/kültürel olmayan çeviri, metin dışı açıklama stratejileri olmak üzere koruma yöntemini tercih ettiği gibi tam evrenselleştirme, yerleştirme ve özerk yaratım stratejilerini kullanarak da yerine koyma yöntemini de kullandığını belirtebiliriz. Çevirmenin metin içi açıklama, eş anlamlılık, sınırlı evrenselleştirme, silme stratejilerine çevirisinde yer vermediğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda, çevirmen özellikle özel isimlerin çevirisi hususunda kaynak metne yakın durarak koruma yöntemini kullanmış, genel ifadelerin çevirisinde de daha çok erek metin odaklı bir çeviri yaparak yerine koyma yöntemini tercih etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yazın çevirisi, Çeviri stratejileri, Kültüre-özgü ögeler

Abstract

In this study, the translations of culture-specific items in *Tous les matins du monde* (Dünyanın Bütün Sabahları), in which literature and music were combined by Pascal Quignard, one of the contemporary French literary writers, were examined in the context of the methods and strategies suggested by Javier Franco Aixelá.

The sourcebook *Tous les matins du monde* that we are examining was published in 1991 by Gallimard Publishing in Paris. The Turkish translation called *Dünyanın Bütün Sabahları*, where the comparative review of the sourcebook was made, was published by Sel Publishing in 2015 and was translated by the translator Orçun Türkay.

As a result of the comparative analysis, we can state that the translator prefers the preservation method, including repetition, orthographic adaptation, linguistic / non-cultural translation, extratextual gloss, as well as the substitution method by using the strategies of absolute universalization, naturalization, and autonomous creation. We can also say that the translator does not prefer the strategies as intratextual gloss, synonymy, limited universalization, and deletion. In this context, the translator used the preservation method by staying close to the source text, especially in the translation of proper nouns, and preferred the substitution method by making a more target text-oriented translation in the translation of common expressions.

Keywords: Literary Translation, Translation Strategies, Culture-specific Items

Giriş

Tarih boyunca pek çok farklı dil ve kültür ortaya çıkmış ve insanlar kendisinden farklı olan ile her daim iletişim hâlinde olma ihtiyacı hissetmiştir. Buna paralel olarak da çeviri faaliyeti ortaya çıkmıştır. Toplumlarda aydınlanmalara vesile olduğunu varsayacağımız çeviri eylemi, bilgi ve kültürün yayılmasında önemli bir role sahiptir. “İnsan ve toplumun duygu, düşünce ve yargı birliğini sağlayan toplumsal değerlerin tümü” (Günay, 2016, 25) olarak tanımlayacağımız kültür, çeviri faaliyeti ile daima iç içedir; zira farklı dillere, düşüncelere, inanışlara, gelenek-göreneklere sahip toplumların birbirleriyle iletişime geçmeleri ancak çeviri aracılığıyla mümkün olmuştur. İlkın sözlü olarak başlayan çeviri faaliyetleri zaman içerisinde hem sözlü hem de yazılı olarak devam etmiştir.

Yazılı çeviri kapsamına giren edebî metinler, bir toplumun yazılı kültür kaynağıdır. Bu sebeple “bir edebiyat metnini yazıldığı dilden başka bir dilde yeniden yazmak ve okumak, yaratıcı ve büyüleyici bir süreçtir. Yaratıcıdır, çünkü çevirmen o edebiyat metnini bir edebiyat okuru ve eleştirmeni olarak okuma/alımlama/yorumlama/ eleştirme süreçleri sonucunda farklı bir dilde yeni bir metne dönüştürür. Büyüleyicidir, çünkü yabancı bir kültürde üretilmiş bir metin bizim kültürümüzde çevirmen aracılığıyla kendine bir ses ve yer bulur ve dünyasının kapılarını biz çeviri metin okurları için aralar” (Ece, 2010, 7). Edebî metin çevirisi yapmak, o metnin ait olduğu toplumun kültürünün farklı toplumlara aktarımını sağladığından çevirmen için zorlu bir süreçtir. Her çeviri metin çevirmenin yorumlama ve yeniden yaratma ürünüdür.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada, çağdaş Fransız edebiyatı yazarlarından Pascal Quignard’ın *Tous les matins du monde (Dünyanın Bütün Sabahları)* adlı romanında yer alan kültüre özgü öğelerin çevirilerini Javier Franco Aixelá’nın öne sürdüğü yöntem ve stratejiler bağlamında incelemek amaçlanmaktadır.

Çalışmamızda inceleyeceğimiz kaynak kitap *Tous les matins du monde*, Paris’te bulunan Gallimard Yayınevi tarafından 1991 yılında basılmıştır. Kaynak kitabın karşılaştırmalı incelemesinin yapılacağı Türkçe çevirisi ise çevirmen Orçun Türkyay tarafından yapılmış ve 2015 yılında Sel Yayıncılık tarafından basılmış *Dünyanın Bütün Sabahları* adlı kitaptır.

Pascal Quignard- *Tous les matins du monde (Dünyanın Bütün Sabahları)*

1948 yılında Fransa’da doğan Pascal Quignard, çağdaş Fransız edebiyatının önemli yazarlarındanıdır. Üniversitede felsefe eğitimi almış yazarın, inceleyeceğimiz *Tous les matins du monde* adlı eserinde müzik eğitimi yanında öğrencilerine dünyevi dersler de verdiğine şahit olmaktayız. Yazarın yaşadığı yüzyıl 20. yüzyıl olsa da

romanın geçtiği dönem 17.yüzyıldır. Yazar bunu kullandığı sözcükler ve zihinde canlandırdığı görsellerle büyük bir ustalıkla okura yansıtır.

Tous les matins du monde (Dünyanın Bütün Sabahları) adlı roman, 27 bölümden oluşmaktadır. Roman, Barok müziğin büyük isimleri Mösyö de Sainte Colombe ile Marin Marais'nin müzik aracılığıyla kesişen hikâyesini konu edinmektedir. Romanda Mösyö de Sainte Colombe eşi Madam de Sainte Colombe'un vefatından sonra büyük üzüntü yaşar ve sadece kızları Madelaine ve Toinette ile ilgilenir. Duygularını çok iyi ifade edemeyen ve sert, disiplinli bir karaktere sahip olan Mösyö de Sainte Colombe, dış dünyaya kendini kapatarak müziğine odaklanır. Kızlarını da müzik hususunda eğitir. Geçimini kendisine gelerek viyola dersi alan öğrencileri sayesinde sağlar. Bu öğrencilerinden biri de karakteri ile taban tabana zıt olan Marin Marais'dir. Mösyö de Sainte Colombe saraydan gelen müzisyenlik teklifini de, ilkeleri doğrultusunda reddeder. Zira müzikten şöhret aramamakta, son derece mütevazı bir hayat sürmektedir. Nitekim öğrencisi Marin Marais'ye de bunu aşlamak ister, ancak genç ve hırslı olan Marais, ustasından öğrendiği tüm bilgilerle kendini geliştirir ve parayı, saray hayatını tercih eder.

Romanda müzik dışında işlenen bir diğer konu da aşktır. Mösyö de Sainte Colombe'un vefat eden eşine karşı duyduğu özlem, çalışırken hayalini görmesi, adına besteler yapması duygularının yüceliğini göstermektedir. Diğer yandan Marin Marais'nin, Mösyö de Sainte Colombe'un büyük kızı Madelaine ile yaşadığı ilişki ve bu ilişki sonucunda hırsı yüzünden Madelaine'i terk ederek ölümüne sebep olması da aşk temasının bir diğer yüzünü okuyucuya göstermektedir.

Kuramsal Çerçeve

Javier Franco Aixelá- Kültüre-Özgü Ögelerin Çevirisi

İspanya'da bir üniversitede mütercim-tercümanlık bölümünde profesör olan Javier Franco Aixelá, çeviriyi tarih boyunca birçok çelişkili kuramsal ve uygulamalı durumda ortaya çıkan karmaşık bir yeniden yazma süreci olarak nitelendirir (Aixelá, 1996, 52).

Aixelá, "Culture- specific Items in Translation" adlı makalesinde, okuyucuya sunulan bir çevirinin, Gideon Toury'nin tanımladığı iki temel ön koşulu yerine getirmeye çalıştığını belirtir:

"Edebî çeviri, kaçınılmaz olarak iki dil ve iki edebî geleneği, yani iki norm-sistemi içeren karmaşık bir prosedürün ürünüdür. Bu nedenle, edebî bir eserin çeviri eser olarak nitelenmesi için iki temel kriteri sağlaması gerekir:

1. Hedef dilde değerli bir edebî eser olmalı.
2. Çeviri olmalı. (Yani, başka bir dilde, kaynak dilde önceden var olan başka bir metnin hedef dilde temsilini oluşturmalı) (Aixelá, 1996, 52).

Aixelá, kaynak metin ve onun çevirisinin oluşabilmesinde dört temel çalışma alanının gerekliliğini vurgular:

1- Dilsel çeşitlilik (Linguistic diversity), 2- Yorumlayıcı çeşitlilik (Interpretive diversity), 3- Edimsel veya metinlerarası çeşitlilik (Pragmatic or intertextual diversity), 4- Kültürel çeşitlilik (Cultural diversity) Bu dört alan içerisinde Aixelá en çok kültürel çeşitlilik üzerinde durur (Aixelá, 1996, 53).

“Dilsel veya ulusal-dilsel her toplum bazen tamamen farklı ve bazen de örtüşen birtakım alışkanlıklar, değer yargıları ve sınıflandırma sistemlerine sahiptir. Bu yüzden kültürler değişkenlik gösterir ve çevirmen bunu hesaba katmak zorundadır.” (Aixelá, 1996, 53).

Kültürel unsurların çevrilmesi konusunda en temel zorluklardan birisi de her toplumun sahip olduğu farklı kültürel özelliklerdir. Kaynak kültürde var olan kültürel özellikler erek dilde bir anlam, değer bulamayabilir, zira her toplumun kendine özgü kültürel değerleri bulunmaktadır. Böyle durumlarda çeviri sorunu ortaya çıkmaktadır (Aixelá, 1996, 57). Aixelá, çevirmenleri zora sokan unsurları da ikiye ayırmıştır: 1. Özel isimler ve 2. Sık rastlanılan ifadeler (Aixelá, 1996, 59). Ortaya çıkan çeviri sorunlarının çözümünde çevirmen, kaynak kültürde olup da erek kültürde bulunmayan kültürel unsurları çeşitli yöntemler ile ortadan kaldırmaya çalışacaktır.

Aixelá’ya Göre Çeviri Stratejileri

Aixelá, kültüre özgü öğelerin çevirisi için koruma (conservation) ve yerine koyma (substitution) adında iki yöntem ortaya koymuş ve her bir yöntemin altına da çeşitli stratejiler önermiştir. Koruma yöntemini tercih eden bir çevirmen, tekrar (repetition), ortografik uyarılma (orthographic adaptation), dilsel/kültürel olmayan çeviri (linguistic/non-cultural translation), metin dışı açıklama (extratextual gloss), metin içi açıklama (intratextual gloss) stratejilerinden birisini veya birkaçını kullanmaktadır. Yerine koyma (substitution) yöntemini tercih eden bir çevirmen ise, eş anlamlılık (synonymy), sınırlı evrenselleştirme (limited universalization), tam evrenselleştirme (absolute universalization), yerileştirme (naturalization), silme (deletion) ve özerk yaratım (autonomous creation) stratejilerine başvuracaktır (Aixelá, 1996, 60-64).

Koruma (Conservation)

1. Tekrar (Repetition)

Bu stratejiye göre çevirmenler, kaynak metinde geçen bir ifadeyi, kültürel öğeyi olduğu gibi bırakır ve aynısını erek metne aktarır. Bu durum da kaynak kültüre özgü bir ögenin erek kültür okuyucusuna çok yabancı kalmasına sebep olur. Çevirmenin “Louvre” kelimesini “Louvre” olarak bırakmasını tekrar stratejisine örnek verebiliriz (Aixelá, 1996, 61).

2. Ortografik Uyarlama (Orthographic Adaptation)

Bu strateji, kaynak metinde bulunan bir ögenin, erek kültür okuyucusunun kullandığı farklı alfabeğe göre uyarlanmasıdır. Bu durum transkripsiyon veya transliterasyon olarak da geçmektedir (Aixelá, 1996, 61). Örneğin, Fransızcada bulunan *Monsieur*'nün Türkçeye *Mösyö* olarak çevrilmesi durumu bu stratejiyi göstermektedir.

3. Dilsel/Kültürel Olmayan Çeviri (Linguistic/Non-cultural Translation)

Genellikle para, ölçü birimleri için kullanılan bu stratejide çevirmen, erek dilin metin içi yapısına uygun olarak, kültüre özgü ögeyi birebir çevirerek bu kültürel ögenin anlamına en yakın kelimeyi tercih etmektedir. Örnek olarak "inch" kelimesinin "inç" olarak, "dollars" kelimesinin dolar olarak Türkçeye çevrilmesini verebiliriz. Ayrıca erek kültüre yabancı olup aynı zamanda benzer kullanımları olan nesne ve kurum isimleri de bu kategoriye girmektedir (Aixelá, 1996, 62).

4. Metin Dışı Açıklama (Extratextual Gloss)

Çevirmen, bu stratejiye göre kültüre özgü ögenin erek kültürde karşılığının açıklama yapılarak yazılması gerektiğini düşünür ve bu yapılacak açıklamayı metnin içinde vermeyi tercih etmeyerek dipnot, sonnot veya sözlükçe ekleyerek ve yazı tipini değiştirerek yapar (Aixelá, 1996, 62).

5. Metin İçi Açıklama (Intratextual Gloss)

Bu stratejiye göre çevirmen, metni daha açık bir hâle getirmek için kaynak metinde sadece bir kısmı açıklanan kültürel ögeye ekleme yapmayı veya kültürel ögeyi erek metinde parantez içinde vererek açıklamayı tercih etmektedir. Bu stratejiyi kullanan bir çevirmen metin içinde açıklama yapmanın, okuyucunun dikkatini bozmayacağını hatta belirsizlikleri çözmek için gerekli olduğunu belirtir (Aixelá, 1996, 62).

Yerine Koyma (Substitution)

1. Eş Anlamlılık (Synonymy)

Çevirmenin kültüre özgü ögeyi tekrardan kaçınmak amacıyla erek metinde eş anlamlısı ile karşıladığı stratejidir (Aixelá, 1996, 63).

2. Sınırlı Evrenselleştirme (Limited Universalization)

Bu stratejiye göre çevirmen, kaynak metinde karşılaştığı kültürel ögeyi erek kültürde daha iyi tanınan ama yine de erek kültüre ait olmayan bir karşılık ile verir. Örnek olarak "Rugby" kelimesini "Amerikan Futbolu" olarak çevirmeyi verebiliriz (Aixelá, 1996, 63).

3. Tam Evrenselleştirme (Absolute Universalization)

Bu stratejiye göre çevirmen, kaynak metinde karşılaştığı kültürel ögeyi, erek kültürde karşılayacak daha iyi bir öge bulamazsa nötr bir karşılıkla verir. Örnek olarak çevirmenin kaynak metinde “Chesterfield” koltuğu erek metne uyarlarlarken sadece “koltuk” kelimesini kullanmasını verebiliriz (Aixelá, 1996, 63).

4. Yerlileştirme (Naturalization)

Bu stratejiye göre, çevirmen kültüre özgü ögeyi erek dilin kültürüne uygun bir şekilde karşılamayı tercih eder. Çocuk edebiyatı çevirilerinde sıkça karşılaşıyoruz (Aixelá, 1996, 63).

5. Silme (Deletion)

Çevirmen kaynak metindeki kültüre özgü öğeleri erek kültürde yeteri kadar karşılayacak bir karşılık bulamadığında, bu ögeyi metinden çıkarmaya karar verir ve silme/ çıkarma stratejisini kullanır (Aixelá, 1996, 64).

6. Özerk Yaratım (Autonomous Creation)

Özerk yaratım stratejisini kullanan çevirmen kaynak metinde kültürel bir öge bulunmamasına rağmen çevirisine erek kültüre özgü bir öge ekler. Bu çevirmenler tarafından çok başvurulan bir strateji değildir. Film isimlerinin çevirileri özerk yaratım için verilecek örneklerdir (Aixelá, 1996, 64).

İnceleme

Örnek 1

Kaynak Metin (KM)	Erek Metin (EM)	Çeviri Stratejisi (Aixelá, 1996)
Au printemps de 1650, Madame de Sainte Colombe mourut. Elle laissait deux filles âgées de deux et six ans. Monsieur de Sainte Colombe ne se consola pas de la mort de son épouse. Il l'aimait. C'est à cette occasion qu'il composa le Tombeau des Regrets (Quignard,1991,9).	1650 ilkbaharında, Madam de Sainte Colombe öldü. Arkasında, biri iki, öteki altı yaşında, iki kız bıraktı. Mösyö de Sainte Colombe 'u hiçbir şey avutamadı karısının ölümünden sonra. Onu seviyordu. Özlemlere Ağıt 'ı bunun üzerine besteledi (Quignard, 2015,5).	Ortografik uyarlama, Özerk yaratım

Birinci örneğimizde hitap sözcükleri olan “**Madame**” ve “**Monsieur**”nün çevirmen Orçun Türkay tarafından transkripsiyonu yapılmış ve ortografik uyarlama stratejisi kullanılarak “**Madam**” ve “**Mösyö**” olarak Türkçeye aktarım yaptığını söyleyebiliriz. Ünlü müzisyen Mösyö de Sainte Colombe’un vefat eden eşi için bestelediği “le Tombeau des Regrets” ise Türkçeye “Özlemlere Ağıt” olarak çevrilmiştir. Çevirmen burada özellikle film isimleri çevirilerinde tercih edilen özerk yaratım stratejisine başvurmuştur.

Örnek 2

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
L'argent que ses élèves lui remettaient complétait ses ressources . Il enseignait la viole qui connaissait alors un engouement à Londres et à Paris. C'était un maître réputé. (Quignard,1991,10).	Öğrencilerinden sağladığı parayla da eksiği gediği kapanıyordu . Viyola dersleri veriyordu, o sıralar gerek Londra'nın, gerek Paris'in gözde çalgısıydı viyola. Ün salmış bir öğretmendi (Quignard, 2015, 5).	Yerileştirme

Örnek 2'de “**complétait ses ressources**” kalıp ifadesi çevirmen tarafından erek metin okuyucusuna yerileştirme stratejisi kullanılarak “**eksiği gediği kapatmak**” deyiimiyle karşılık bulmuştur.

Örnek 3

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Un homme qui appartenait à la société qui fréquentait Port-Royal , Monsieur de Bures, apprit aux enfants les lettres, les chiffres, l'histoire sainte et les rudiments du latin qui permettent de la comprendre. Monsieur	Port-Royal kapısı aşındırılmış dernekten bir adam, Mösyö de Bures çocuklara harfleri, rakamları, kutsal öyküleri, Latince anlamlarını sağlayacak temel bilgileri öğretmişti. Mösyö de Bures Saint-Dominique-d'Enfer	Metindışı açıklama

de Bures logeait dans le cul-de-sac de la rue Saint-Dominique-d'Enfer (Quignard, 1991,10).	Çıkmazı 'nda oturuyordu (Quignard, 2015, 6).	
---	---	--

Örnek 3'te “**Port-Royal**” ve “**le cul-de-sac de la rue Saint-Dominique-d'Enfer**”, çevirmen tarafından “**Port-Royal**” ve “**Saint-Dominique-d'Enfer Çıkmazı**” olarak çevrilmiş ve metinde dipnot olarak erek metin okuyucusu bilgilendirilmiştir. **Port-Royal**, dipnotta “1204'te kuruluş XVII. yüzyılın başında Katolik reformunun merkezi durumuna gelmiş, Jansenci düşüncenin odağı, çağdaş eğitimbilimin beşiklerinden biri olan Port-Royal des Champs Manastırı. 1709'da XIV. Louis Jansenciligi, dolayısıyla manastırı kendisi için bir tehlike olarak gördüğü için yıktırılmıştır.” bilgisiyle, “**Saint-Dominique-d'Enfer Çıkmazı**” ise, “Port-Royal esinli “Petits Écoles”ün (Küçük Okullar) kurulduğu çıkmaz” olarak dipnotta verilmiştir (Pascal Quignard, Dünyanın Bütün Sabahları, çev. Orçun Türkay, s. 6, Sel Yayıncılık, 2015). Çevirmen dipnotta bilgi verdiği için metin dışı açıklama stratejisi kullanmıştır.

Örnek 4

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Monsieur de Sainte Colombe, dans le carrosse de Monsieur de Savreux, s'était retrouvé chez lui passé minuit (Quignard, 1991, 11).	Mösyö de Sainte Colombe Mösyö de Savreux'nün arabasıyla eve vardığında saat geceyarısını geçmişti (Quignard, 2015, 7).	Tam evrenselleştirme

Örnek 4'te 17. yüzyıl Fransa'sında ulaşım aracı olarak kullanılan at arabalarına karşılık gelen “le carrosse”, çevirmen tarafından tam evrenselleştirme stratejisi kullanılarak erek metin okuyucusuna “araba” olarak aktarılmıştır.

Örnek 5

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
... ; il n'était pas capable d'un entretien suivi avec personne , sauf Messieurs Baugin et Lancelot. Sainte Colombe avait fait ses études en compagnie de Claude Lancelot et il le retrouvait quelquefois les jours où Madame de Pont-Carré recevait (Quignard, 1991, 15).	... ; Mösyö Baugin ile Lancelot'yu saymazsak, kimseyle iki çift lakırdı edemezdi. Sainte Colombe okula Claude Lancelot'yla birlikte gitmişti, şimdilerde de arada sırada, Madam de Pont-Carré'nin günlerinde karşılaşıyordu onunla (Quignard, 2015, 9).	Yerileştirme, tekrar

Örnek 5'te Mösyö de Sainte Colombe'un inzivaya çekilmiş hayatında başka kimselerle iletişim hâlinde olmadığını anlatan “**il n'était pas capable d'un entretien suivi avec personne**” cümlesi çevirmen tarafından erek metne yerileştirme stratejisi kullanılarak “**kimseyle iki çift lakırdı edemezdi**” deyiimiyle aktarılmıştır. Ayrıca özel isim olan “**Claude Lancelot**” erek metne olduğu gibi aktararak tekrar stratejisi kullanılmıştır.

Örnek 6

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Pour les pâques , alors que la cloche de la chapelle sonnait, Toinette trouva dans le jardin une étrange cloche enveloppée comme un fantôme dans une toile de serge grise (Quignard, 1991, 22).	Paskalya 'da, şapelin çanı çalarken, Toinette bahçede bir hayalet gibi külrengi şayağa sarılı tuhaf bir çan buldu (Quignard, 2015,15).	Dilsel/Kültürel olmayan çeviri, Ortografik uyarlama

Örnek 6'da Hristiyanların kutladığı bayramı ifade eden “**les pâques**”, kavrama yabancı erek kültür okuyucusuna çevirmen tarafından dilsel/kültürel olmayan çeviri stratejisi kullanılarak “**Paskalya**” olarak çevrilmiştir. Ayrıca Hristiyanların kutsal

ibadet yerleri olan “**la chapelle**”, çevirmen tarafından ortografik uyarılama stratejisi kullanılarak ve transkripsiyonu yapılarak erek metne “**şapel**” olarak aktarılmıştır.

Örnek 7

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Il se pencha aussitôt sur la viole pour l'accorder plus soigneusement qu'il n'avait fait et joua le Badinage en si (Quignard, 1991, 47).	Çarçabuk viyolaya eğilip öncekinden daha büyük bir özenle akort etti, si tonunda Şakrak'ı çaldı. (Quignard, 2015, 36).	Özerk yaratım

Yedinci örnekte kaynak metinde Mösyö de Sainte Colombe'un öğrencisi Marin Marais'nin bestelediği eseri “**le Badinage**” çevirmen tarafından erek metne özerk yaratım stratejisi kullanılarak “**şakrak**” olarak çevrilmiştir. Şakrak hem bir müzik aleti hem de bir kuş türüdür, ancak burada bestelenmiş bir eser ismi olan “le Badinage”ın karşılığı değildir.

Örnek 8

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Marin Marais, à vingt-trois ans, fut nommé Ordinaire de la Chambre du roi , prenant la place de son premier maître (Quignard,1991, 89).	Marin Marais yirmi üç yaşında ilk ustasının yerini alıp Resmi Kral Odası Müzisyeni oldu (Quignard, 2015, 71).	Dilsel/Kültürel olmayan çeviri

Örnek 8’de kurum ismi olarak nitelendireceğimiz “**Ordinaire de la Chambre du roi**”, erek metne çevirmen tarafından dilsel/kültürel olmayan çeviri stratejisi kullanılarak “**Resmi Kral Odası Müzisyeni**” olarak çevrilmiştir.

Örnek 9

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Un soir, lors de l'une de ces visites, elle demanda à son pere qu'il jouât la Rêveuse qu'avait composée pour elle jadis Monsieur Marais, du temps où il l'aimait (Quignard, 1991, 95).	Bir akşam, bu ziyaretlerinden birinde, kız Mösyö Mrais'nin kendisini sevdiği günlerde, onun için bestelediği Düşçü Kız 'ı çalmasını istedi babasından (Quignard, 2015, 77)	Dilsel/Kültürel olmayan çeviri

Örnek 9'da Mösyö Marais'nin, Mösyö de Sainte Colombe'un büyük kızı Madelaine ile ilişki yaşarken kendisine bestelediği bir yapıt olan "**la Rêveuse**", erek metne sözcüğü sözcüğüne çeviri yoluyla "**Düşçü Kız**" olarak aktarılmıştır. Çevirmen dilsel/ kültürel olmayan çeviri stratejisini kullanmıştır.

Örnek 10

KM	EM	Çeviri Stratejisi (Aixelá,1996)
Je vais vous faire entendre les Pleurs et la Barque de Charon (Quignard, 1991,115).	Size Gözyaşları'yla Kharon'un Kayığı 'nı dinleteceğim (Quignard, 2015, 94).	Dilsel/Kültürel olmayan çeviri

Örnek 10'da Mösyö Marais ve Mösyö de Sainte Colombe arasında geçen bir diyalogda yer alan iki beste ismi bulunmaktadır. Özel isim olan "**Les Pleurs**" ve "**La Barque de Charon**" erek metne "**Gözyaşları'yla Kharon'un Kayığı**" olarak sözcüğü sözcüğüne çevrilmiştir. Çevirmen dilsel/ kültürel olmayan çeviri stratejisini kullanmıştır.

Sonuç

Çeviride kültürel unsurların aktarımı çevirmenler için en zahmetli işlerden biridir. Çevirmenin her iki dile olduğu kadar her iki kültüre de hâkim olması beklenir. Kaynak metinde karşılaşılan kültürel özelliğe sahip ifadelerin, isimlerin, terimlerin erek metin ve erek kültürün okuyucusu tarafından düşünülerek ele alınması ve çevrilmesi çeviri sorunlarını en aza indirgeyecektir.

Bu çalışmada, Pascal Quignard'ın *Tous les matins du monde* adlı romanında bulunan kültüre-özgü öğelerin çevirileri Javier Franco Aixelá'nın önerdiği çeviri yöntem ve stratejileri bağlamında Orçun Türkay tarafından yapılmış *Dünyanın Bütün Sabahları* adlı Türkçe çevirisi ile karşılaştırmalı incelenmiştir.

İncelemiş olduğumuz örnekler doğrultusunda çevirmenin tercih ettiği tekrar, ortografik uyarılama, dilsel/kültürel olmayan çeviri, metin dışı açıklama olmak üzere beş stratejiden dördünü çevirisinde kullanarak koruma yöntemini; tam evrenselleştirme, yerlileştirme ve özerk yaratım stratejilerini de kullanarak yerine koyma çeviri yöntemini de kullandığını görmekteyiz. Bunun yanında, çevirmenin metin içi açıklama, eş anlamlılık, sınırlı evrenselleştirme, silme stratejilerine çevirisinde yer vermediğini söyleyebiliriz. Bu bilgiler ışığında, çevirmenin özellikle özel isimlerin çevirisi hususunda kaynak metne yakın durarak koruma yöntemini kullandığını, genel ifadelerin çevirisinde de daha çok erek metin odaklı bir çeviri yapmayı tercih ederek yerine koyma yöntemini kullandığını belirtebiliriz.

Kaynakça

- Aixelá, Javier Franco(1996). Culture-Specific Items in Translation. Translation, Power, Subversion. Eds. Román Álvarez, and M. Carmen-África Vidal. Clevedon: Multilingual Matters, 52-78.
- Ece, Ayşe (2010). Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Günay, V. Doğan (2016). Kültürbilime Giriş: Dil, Kültür ve Ötesi. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Pascal Quignard, Pascal(1991). *Tous les matins du monde*. France: Collection Folio, Éditions Gallimard.
- Pascal Quignard(2015). *Dünyanın Bütün Sabahları*. (Çev. Orçun Türkay), İstanbul: Sel Yayıncılık.